

La fi de
la novella
d'amor

— *Vivian
Gornick*

Traducció de Martí Sales Sariola

La fi de la novel·la d'amor

VIVIAN GORNICK

LA FI DE LA NOVEL·LA D'AMOR

Traducció de Martí Sales Sariola

Barcelona

Títol original: *The end of the novel of love*

© Vivian Gornick, 1997

Primera edició: novembre del 2022

© de la traducció: Martí Sales Sariola, 2022

© d'aquesta edició: L'Altra Editorial
Gran Via de les Corts Catalanes, 628, àtic 2a
08007 Barcelona
www.laltraeditorial.cat

Compost en Dante 12,5 / 15 per Edita Piaf

Producció de l'ePub: booqlab

ISBN: 978-84-126201-1-5

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra
requereix l'autorització prèvia i per escrit de L'Altra.

Tots els drets reservats.

TAULA

Diana de les cruïlles

Clover Adams

Kate Chopin

Jean Rhys

Intimitats despietades

Willa Cather

Hannah Arendt i Martin Heidegger

Christina Stead

Grace Paley

Homes de cor tendre

La fi de la novel·la d'amor

«DIANA DE LES CRUÏLLES»

En mil novel·les d'amor occidentals l'evolució dels sentiments entre una dona intel·ligent i un home decidit es representa mitjançant una pugna que conclou quan la dona –al final– es desfà en el desig romàntic i una necessitat profunda d'unió. Tanmateix, hi ha un grapat de novel·les remarcables escrites entre el final del segle XIX i el començament del XX –com ara *Daniel Deronda*, *The House of Mirth*, *Diana of the Crossways* [Diana de les cruïlles], *La senyora Dalloway*– que just quan la dona s'hauria de desfer, el seu cor s'endureix inesperadament. En el moment exacte que seria necessari *donar*, a la protagonista femenina li agafa una mena de fredor interna. Als ulls de tothom es torna opaca («estranya», li diuen), però nosaltres, els lectors privilegiats, sabem què passa. La dona ha mirat el seu futur amb atenció. I li fa fàstic. No és capaç de «veure's» en el que ha de venir. Com que no s'hi veu, ara pensa que no pot fer el seu paper. Ja no és capaç de fer els gestos. El casament serà una farsa. En aquest instant de clarividència, l'amor sentimental, per a ella, esdevé una cosa del passat. Que no vol dir que el casament no es faci; quasi sempre es farà. Vol dir només que en aquestes novel·les és aquí on comença la història.

La reacció d'aquestes intel·ligents dones de ficció –Gwendolen Harleth, Lily Bart, Diana Warwick, Clarissa Dalloway– davant la perspectiva de l'amor conjugal va a contracorrent. No només perquè tots sabem que l'amor és l'experiència més formativa que pot tenir un ésser humà i que el matrimoni, qualsevol matrimoni, almenys al començament, ens recorda la seva promesa, sinó també perquè la idea que una dona, qualsevol dona, pugui voler qualsevol altra cosa que el lloc segur al món que li dona un marit, fins fa ben poc ha estat inconcebible.

Lavors, què passa amb la Gwendolen, la Lily, la Clarissa i la Diana?

A *Daniel Deronda*, George Eliot enfronta la bella Gwendolen Harleth (múrria, presumida, ambiciosa, delerosa de tenir el seu lloc al món) contra en Henleigh Grandcourt, l'aristòcrata que vol casar-se amb ella, i sembla que posi

en marxa la lluita clàssica entre una dona i un home que estan molt igualats: en aquest cas, tots dos són freds, murrís i decidits. En la brega, la Gwendolen sembla mesquina: es burla i manipula com vol el lord arrogant com si l'exercici del poder sexual fos intrínsecament un plaer necessari. Però a poc a poc i amb constància –George Eliot triga dues-centes pàgines a casar-los– ens anem ficant dins de la Gwendolen i veiem que amb el seu comportament pretén causar rebuig. Vol desesperadament que passin coses per endarrerir el moment decisiu. Veiem que vol guanyar temps. El matrimoni l'horripila. «No és que», diu Eliot d'ella, «volgués fer mal als homes, és que no volia que ells n'hi fessin a ella».

Sota la bellesa i la frivolitat astuta rau una maduresa impressionant. Rere uns ulls joves, la Gwendolen es fa gran per minuts. Pensa en la boda imminent i nota com la doblega la pressió constant de la voluntat del seu marit. Res, ho sap, ho podrà evitar. Encara que el festeig d'en Grandcourt mostra que el sentiment és vertader, que l'estima de debò i que pretén complir les seves promeses, ella sap que perdrà la seva llibertat –per sempre. La idea l'esfereix. Què puc fer, què puc fer. La pregunta li repica al cap. La ment se li torna gàbia. No pot pensar. El cor, ja fred, se li endureix. Aleshores la resistència se li ensorra. Queda esgotada, molt esgotada. Plora una darrera vegada. Només vol ser lliure! Donaria qualsevol cosa per no casar-se, per no casar-se del tot. Però és evident que la Gwendolen no donarà res, no pot donar res perquè Eliot no és capaç d'imaginar-se-la donant res. Eliot només pot justificar les seves pors. Fa d'en Grandcourt un monstre que té presonera la Gwendolen en una vida privilegiada. Al cap de quatre anys de casats, la Gwendolen contempla el futur infinit i només vol la mort –la seva o la d'ell, és igual. Té vint-i-dos anys.

La Lily Bart d'Edith Wharton i la Clarissa Dalloway de Virginia Woolf són variants de la dona que veu perfectament quina vida li espera després de casada, i el que veu la corglaça. La Lily Bart, com la Gwendolen Harleth, és una dona escindida en un món de rigideses socials que no són negociables. La Lily no és capaç d'enfrontar-se a la decisió de casar-se amb un burgès i tampoc és capaç de suportar l'excomunicació de l'únic món que coneix. Ella no para quieta, encara més que la Gwendolen, s'autosaboteja una vegada rere l'altra fins que, finalment, l'únic que li queda és casar-se per compromís amb un jueu

trepa o suïcidar-se. Escull suïcidar-se. La Clarissa Dalloway, d'altra banda, pensa que se salvarà si es nega a casar-se amb l'home que estima (perquè la força de la seva personalitat, ella ho sap, l'acabarà subjugant) i se'n va amb un home que té tan poca voluntat i nervi que no es queixa quan ella desapareix dins del matrimoni amb una asexualitat freda i immaculada: una altra forma de mort en vida.

Cadascuna d'aquestes tres novel·les va ser escrita per una dona brillant amb un regust metàl·lic a la boca. Cadascuna ens ofereix un retrat solemne del que sent una criatura caçada, atrapada, engabiada. I, tanmateix, cap d'aquestes novel·les aprofundeix més que les altres en el desig de llibertat de la protagonista: a l'únic que s'arriba és a l'expressió i el sentiment de resistència. Però què és exactament el que es vol? De què va, tota aquesta lluita? On es traça la línia divisòria interna i de què es compon la capitulació? Falta una mica de distanciament necessari amb el personatge. O tenir l'experiència completa.

George Meredith, als cinquanta llargs, tenia l'experiència i el distanciament. Meredith sabia millor que Woolf, Eliot i Wharton què deien i feien de veritat una dona i un home amb la mateixa intel·ligència, voluntat i set d'esperit, entre ells i interiorment. (Virginia Woolf el considerava el més madur dels novel·listes victorians.) Ell sabia com es despleguen els conflictes en l'home i en la dona. Entenia la dona amb sagacitat. *Diana de les cruïlles* –publicada el 1885– ens ofereix una protagonista per a qui l'amor és l'enemic tal com Lawrence entenia que era l'enemic, però aquesta vegada la informació ens arriba d'una dona que necessita més imperiosament la seva ànima que l'amor. Meredith sabia que les dones podien caure, més que els homes, en l'extrem de renunciar a l'amor. Ho sabia molt més que gairebé qualsevol autor de la seva època i així és com hi va arribar.

Als vint-i-pocs, Meredith es va casar amb Mary Ellen Nicolls, la filla del poeta Thomas Love Peacock. Era una vídua sis anys més gran que ell, una dona d'opinions pròpies i una gran curiositat per tot. Sofisticada i apassionada, tan egoista com ell, el captivava i el turmentava. Van viure plegats vuit anys tempestuosos; fins que ella va tenir un afer i el va deixar; quan se'n va penedir i va voler reconciliar-s'hi, ell es va endurir de ràbia i humiliació. Al cap de tres anys Mary Ellen va morir. Meredith no va tornar a dir el seu nom en tota la

seva llarga vida, però no la va oblidar mai. O, més aviat, no va oblidar mai com l'havia tractat. El record del seu mal comportament el perseguia i el que podien arribar a fer-se els homes i les dones enamorats es va tornar la seva gran preocupació. A la vida real, Meredith era tossut i malcarat, però quan escrivia ho feia a partir del que sabia. El 1862 va escriure *Modern Love*, un poema impressionant basat en el seu matrimoni amb Mary Ellen. Volia carregar-se-la, però com a bon poeta, era incapaç de res més que d'apartar-se i veure el quadre sencer. Va entendre que el que els havia fet portar-se tan malament era l'entotsolament psicològic de cadascun. L'amor, conclou, no és una experiència benigna, no per a ell, i segur que tampoc per a ella. Algun dia escriuria una novel·la sobre aquest tema.

La Diana Warwick és una de les primers dones en una novel·la anglesa que és alhora bonica i intel·ligent i no cal pintar-la com a presumida, múrria i ambiciosa de bon principi. El punt de vista és el d'ella. Quan la descobrim, és jove, encantadora i atractiva de maneres i de discurs, pertany a l'aristocràcia per naixement i expectatives però està sola al món i sense diners (molt semblant a la Lily Bart), en un estat de necessitat que només el matrimoni pot arreglar. S'ha de casar i es casa.

Amb l'empenta ingènua del seu entusiasme i la seva bellesa, la Diana se'n va amb el primer home presentable que passa, el senyor Warwick. El matrimoni és la seva educació. De seguida s'adona que s'ha engrillonat de per vida a un home poc tolerant i reprimat i que la seva companyia la deprimeix i l'aïlla. Al mateix temps, descobreix que no vol –no, no pot– acceptar la situació i acostumar-s'hi. Descobreix la passió pel debat polític i, a Londres, es fa amiga de gent del govern; especialment d'un membre del Parlament que podria ser el seu pare i que aprecia massa la seva conversa. Al marit de la Diana li cou la seva independència. S'hi obsessiona fins a enfurismar-se, la denuncia a ella i acusa el membre del Parlament de còmplice d'adulteri. Però no pot aportar proves. Els Warwick se separen i, amb la reputació quasi intocada, la Diana s'estableix com a amfitriona de tertúlies polítiques i comença a escriure novel·les i articles per guanyar-se la vida. Quan arriben les primeres ressenyes dels seus llibres, tots els membres del Parlament de la ciutat volen sopar a ca la Diana.